

Finansdepartementets analyser av bærekraften i offentlige finanser

*Fagsjef Yngvar Dyvi
Presentasjon for MMU
mandag 19. mars 2012*

Disposisjon

- Formål og metode
- Utfordringen
- Makroøkonomisk bakteppe
- Indikatorer for inndekningsbehovet
- Vekst i offentlige utgifter – drivkrefter
- Beregninger av inndekningsbehovet
- Betydningen av alternative forutsetninger

Forbehold: Tallene er foreløpige!

Formål

- Ivareta hensynet til bærekraft i offentlige finanser i den løpende budsjettpolitikken ved å illustrere
  - Langsiktige utviklingstrekk og drivkrefter
  - Konsekvenser av alternative forløp og politikkvalg
- Identifisere tiltak som reduserer finansieringsbehovet

Hvilke spørsmål er det vi forsøker å belyse?

- Kan dagens velferdsordninger opprettholdes med dagens skattenivå?
  - Uendret innretning av velferdsordningene
  - Uendrede yrkesfrekvenser og gjennomsnittlig arbeidstid
  - Petroleumsinntektene gir et langsiktig bidrag til finansieringen av velferdsordningene
- Ingen prognose for tilstanden i offentlige finanser og norsk økonomi i årene framover

Modellbruk

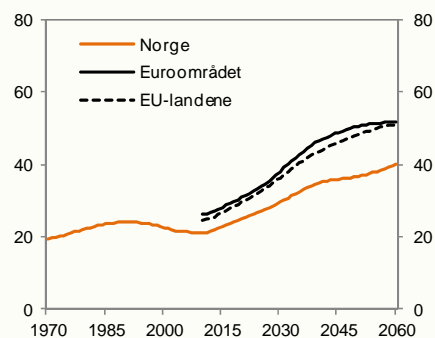
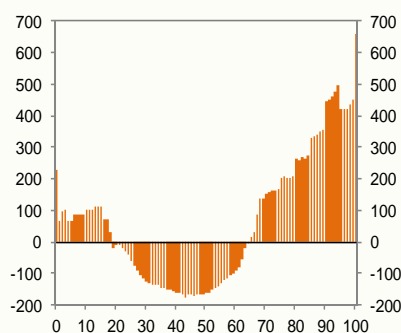
- MSG brukes som hjelpemiddel for å organisere informasjon og forutsetninger på en konsistent måte
- Drivkrefter og resultater følger i hovedsak uavhengig av sammenhenger i MSG
  - Utviklingen i produksjonskapasiteten og skattegrunnlag – demografi og trendforlenging
  - Mikrosimuleringsmodeller for framskriving av offentlige utgifter
    - MAKKO (offentlig timeverksbruk)
    - MOSART (alders- og uførepensjoner)
- Konsistens med langsiktige framskrivinger på andre områder (utslippsframskrivinger)

5

Formål og metode

Aldringen av befolkningen har konsekvenser for offentlige finanser

- A. Netto overføringer etter alder i 2009. 1 000 kroner
- B. Antall eldre (67+) i forhold til antall 20–66 år. Prosent

6

Utfordringen

Hovedtrekk

- **Veksten i offentlige utgifter tiltar** i forhold til
  - veksten i fastlandsøkonomien og
  - veksten i skattegrunnlaget for finansieringen av velferdsordningene
- **Oljeinntektene vil avta og etter hvert falle bort**
  - Handlingsregelen og SPU: oljeformuen skal gi et varig finansieringsbidrag
  - Men også SPU vil avta som andel av verdiskaping og offentlige utgifter
- Generell inntektsvekst - **forventninger om videreutvikling av offentlige velferdsordninger**

Forutsetninger – demografi og internasjonal utvikling

- SSBs befolkningsframskrivinger til 2100 (MMMM11)
  - **Alternativforløp:** Høy/lav innvandring
- Internasjonalt
  - langsiktig oljepris 427 2012-kroner per fat (som til PM09)
    - **Alternativforløp:** Høy/lav oljepris
  - 4 pst. realavkastning av beholdningen på Statens pensjonsfond Utland
    - **Alternativforløp:** Høy/lav realavkastning

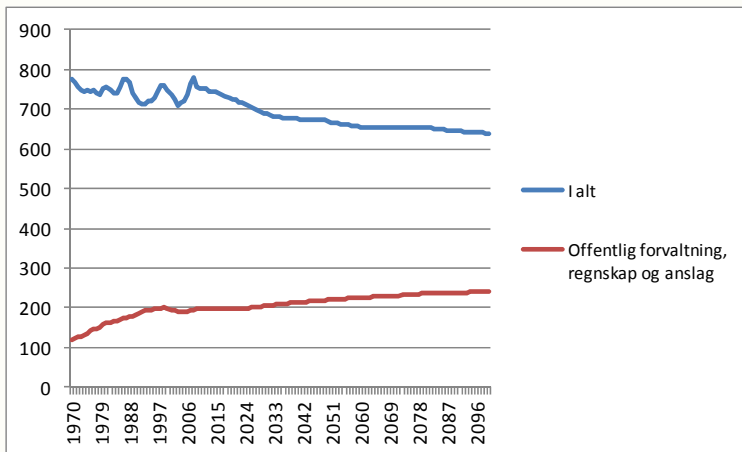
Forutsetninger – arbeidstilbud og produktivitet

- Tilgang på arbeidskraft – videreføring av gruppespesifikk arbeidsmarkedstilknytning (sysselsettingsrater og arbeidstid)
  - **Alternativforløp:** Viderefører trendreduksjon i arbeidstid
- Timeverksproduktivitet – 2 pst. årlig vekst
  - **Alternativforløp:** Høy/lav produktivetsvekst

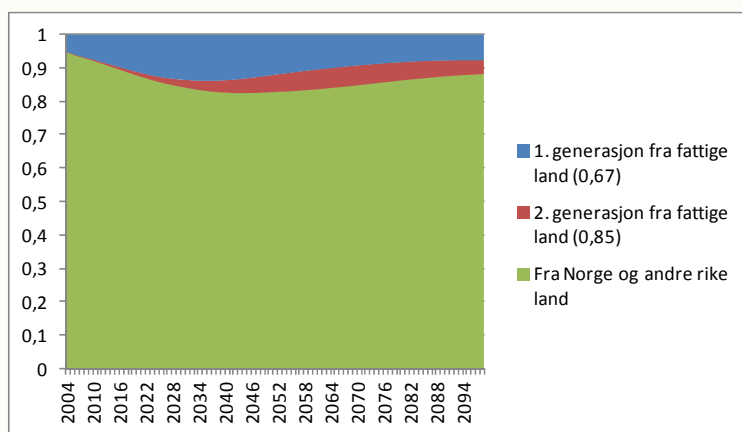
Forutsetninger – økonomisk politikk

- Offentlige utgifter - videreføring av ressursbruk per innbygger
  - **Alternativforløp:** Friskere aldring og videreføring av trender i ressursbruk per innbygger
- Pensjonsreformeffekt på alderspensjonsutgifter – men ikke på arbeidsmarkedstilknytning
  - **Alternativforløp:** Pensjonsreformeffekt på arbeidstilbudet

Timeverk per innbygger – samlet tilgang og timeverksbruk i offentlig forvaltning

Befolningssammensetning og tilgang på arbeidskraft - landbakgrunn

Er FINs framskrivinger av sysselsettingsraten pessimistiske?

Sysselsettingrate

15 - 74 år

	2010	2060	Endring pp
FIN	71,9	67,6	-4,3
EU-kommisjonen	71,9	68,8	-3,1

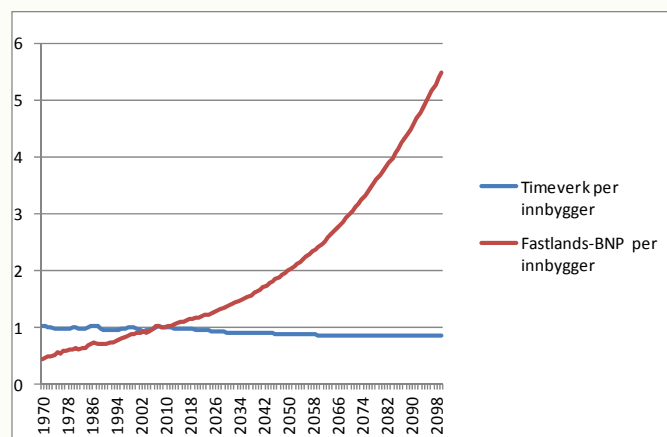
Er framskrivinger av sysselsettingsraten for Norge pessimistiske?

Sysselsettingrater

EU-kommisjonen

	15 - 64 år			Eldre 55 - 64 år		
	2010	2060	Endring pp	2010	2060	Endring pp
Norge	75,4	75,4	0,0	68,9	67,3	-1,6
EU15	65,4	70,0	4,6	48,3	64,9	16,6
Sverige	72,4	76,5	4,1	70,0	74,7	4,7
Danmark	73,5	76,8	3,3	57,6	70,7	13,1
Nederland	74,7	75,8	1,1	53,7	57,7	4,0
Tyskland	71,2	74,0	2,8	57,7	70,0	12,3
Østerrike	71,7	74,4	2,7	42,2	55,1	12,9

Timeverk og fastlands-BNP per innbygger. 2009 = 1

Valg av indikator

Løpende skattefinansiering (LS)

- Framskrivninger av offentlige utgifter
- Handlingsregelen
- **Inndekningsbehov**: Løpende skattefinansiering

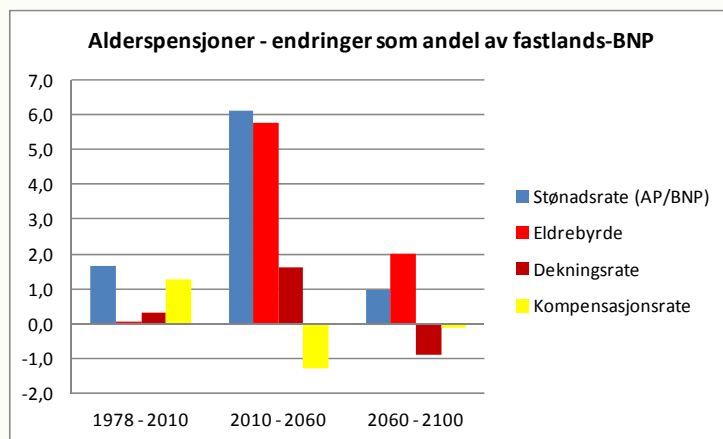
Ev. supplerende indikator: S2

- Framskrivninger av offentlige primærunderskudd
- Framoverskuende budsjettbetingelse
- **Inndekningsbehov**: Engangstilpasning av primærunderskudd

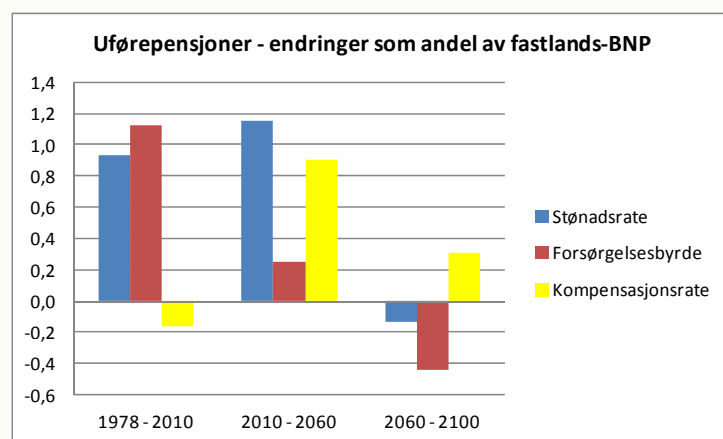
Indikatorer – ikke "optimale baner"

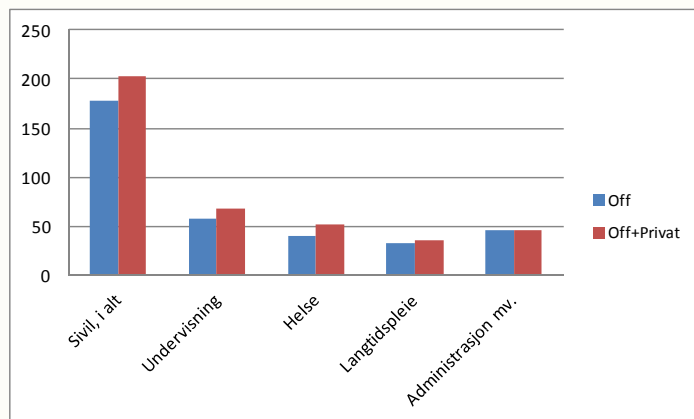
Alderspensjoner – drivkrefter

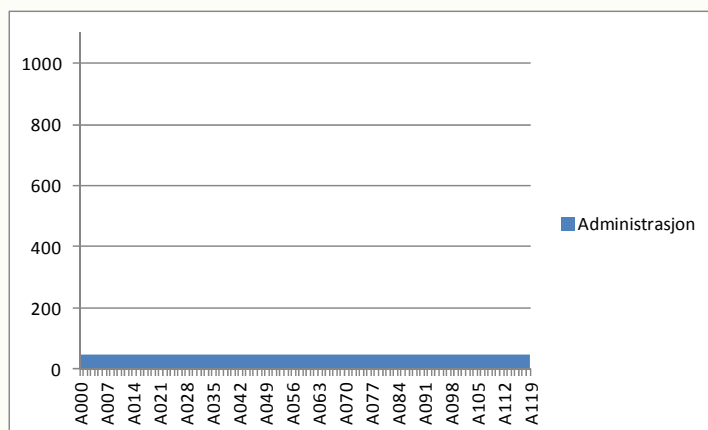
Uførepensjoner – drivkrefter

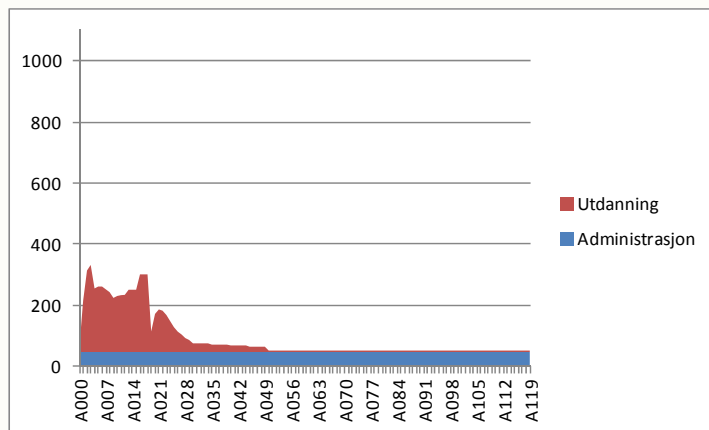
Offentlig finansiert tjenesteyting – timeverk per innbygger i 2004

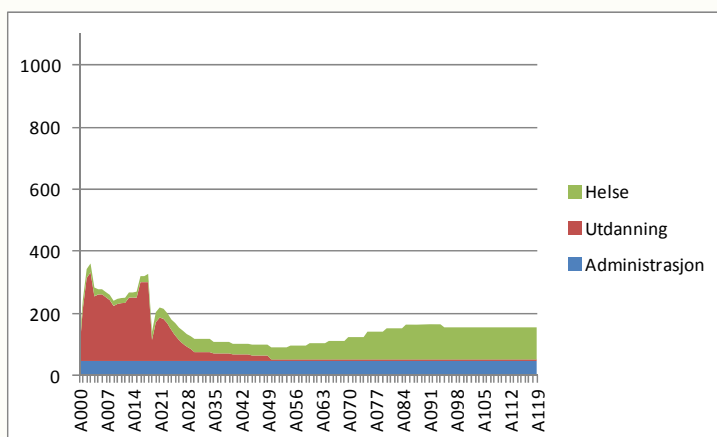
Det offentlige til tjeneste over livsløpet – timer per innbygger (K)

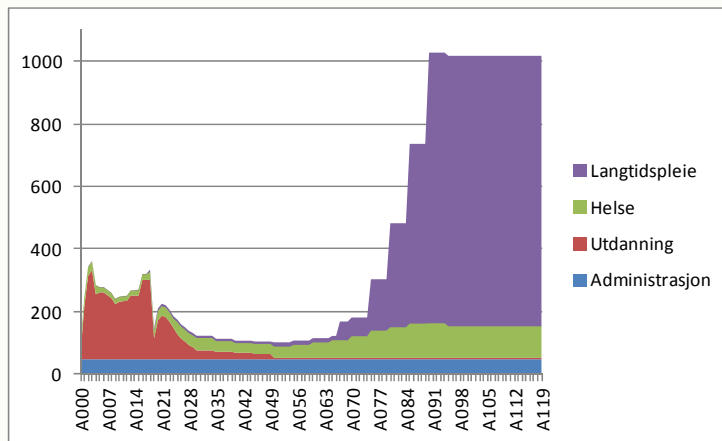
Det offentlige til tjeneste over livsløpet – timer per innbygger (K)

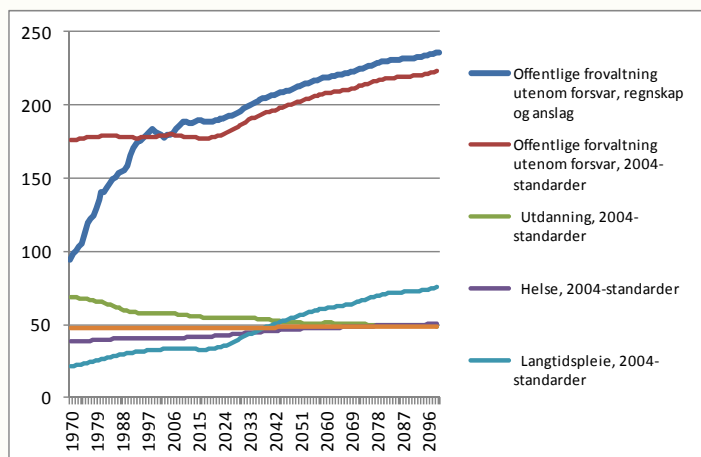
Det offentlige til tjeneste over livsløpet – timer per innbygger (K)

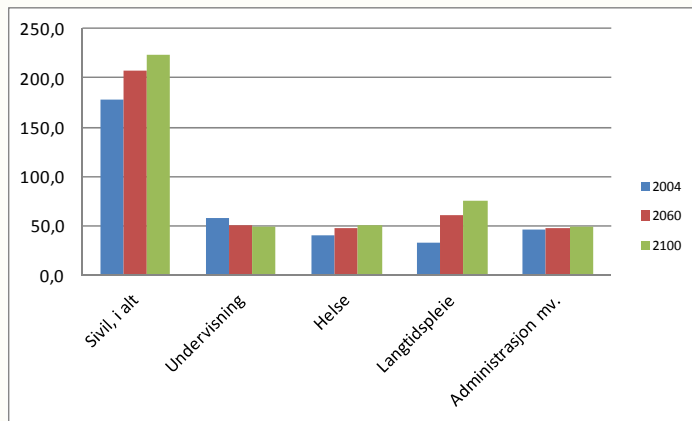
Det offentlige til tjeneste over livsløpet – timer per innbygger (K)

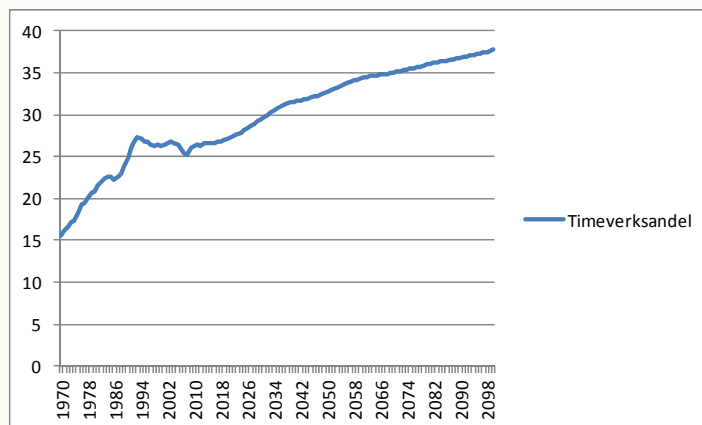
Offentlige timeverk per innbygger

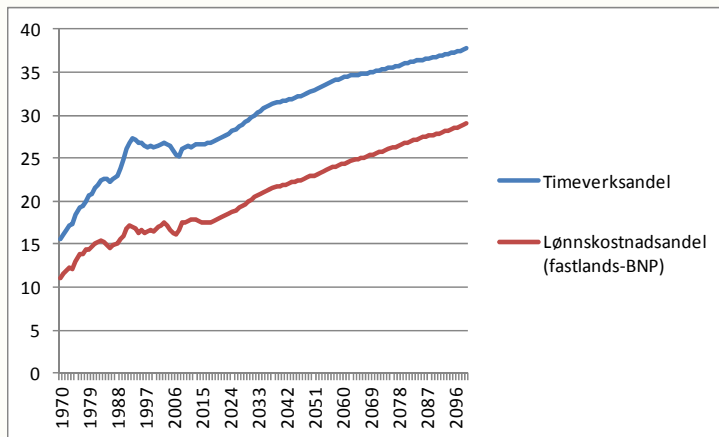
Offentlige timeverk per innbygger – 2004 og 2100

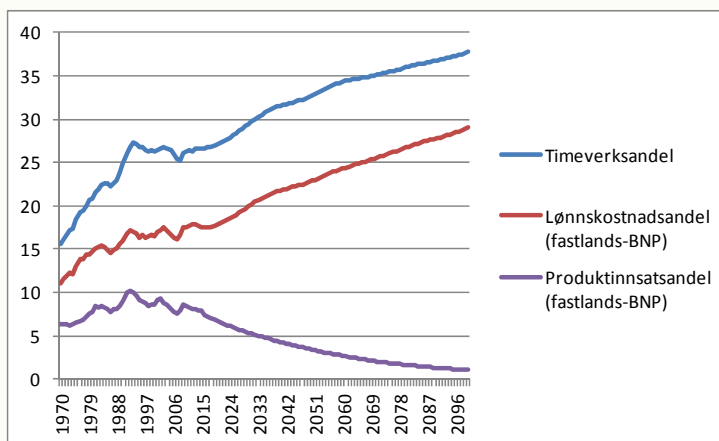
Timeverksandel, offentlig forvaltning (L_G/L)

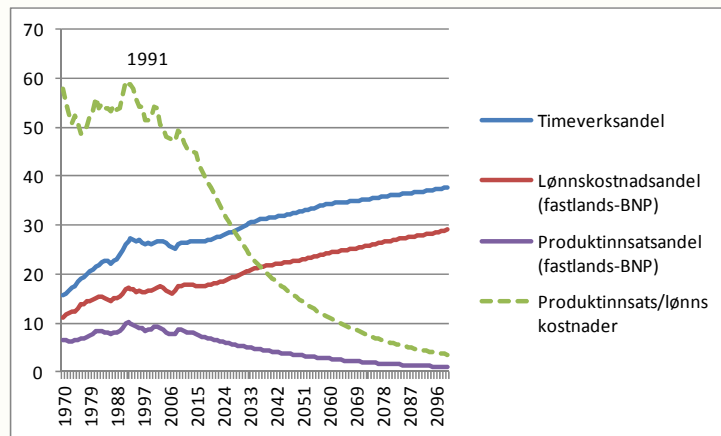
Lønnskostnader, offentlig forvaltning (andel av fastlands-BNP)

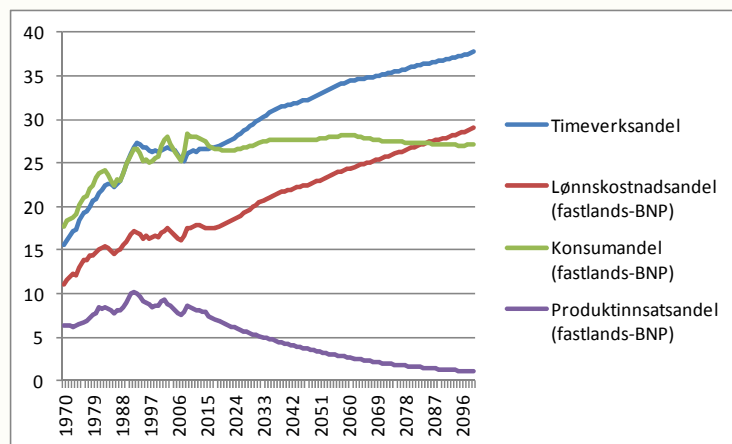
Lønnskostnader og produktinnsats, offentlig forvaltning (andel av fastlands-BNP)

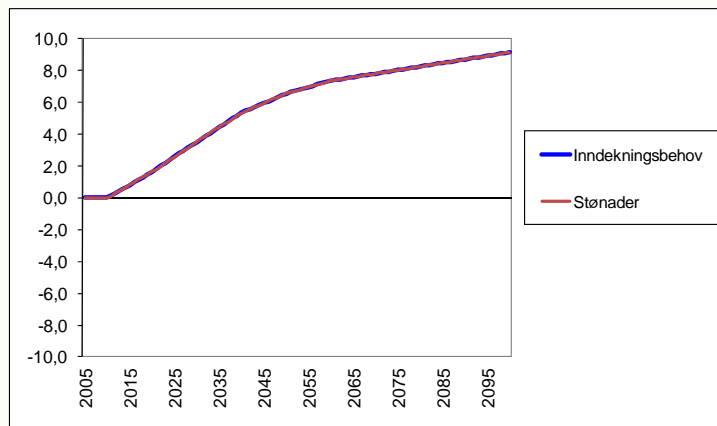
Lønnskostnader og produktinnsats, offentlig forvaltning (andel av fastlands-BNP)

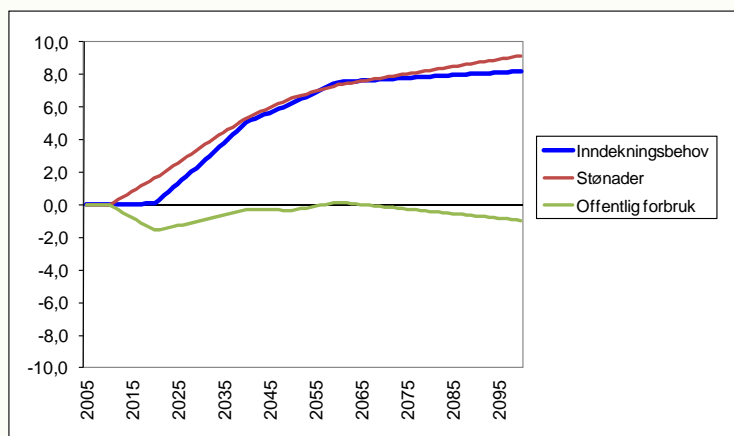
Lønnskostnader og produktinnsats, offentlig forvaltning (andel av fastlands-BNP)

Bidrag til inndekningsbehovet - stønader

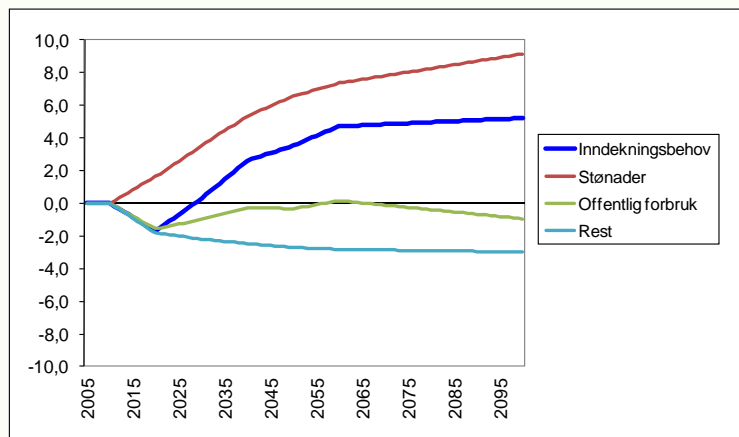

Bidrag til inndekningsbehovet – offentlig forbruk

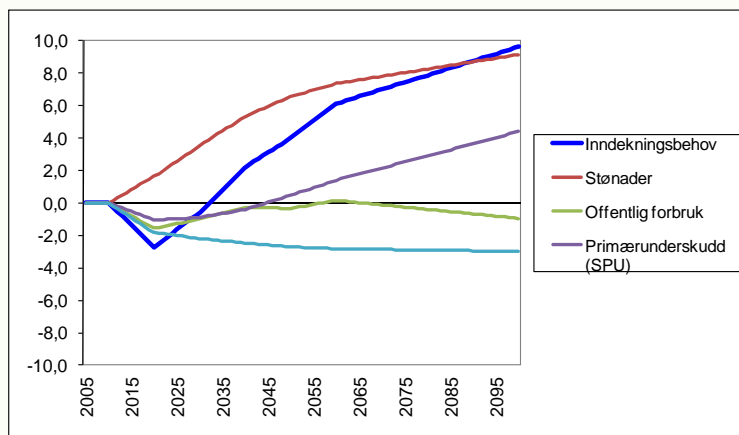

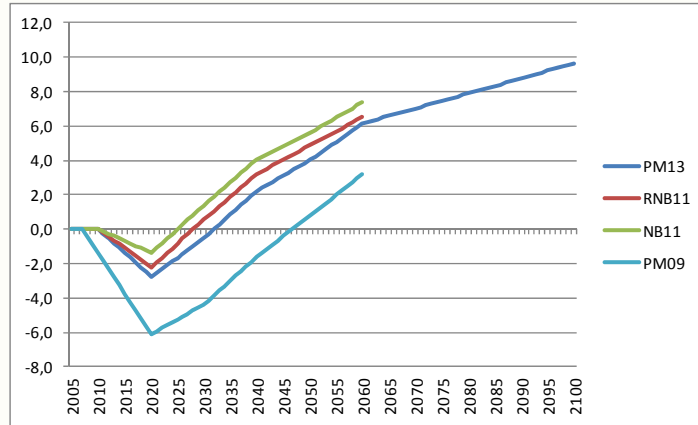
Bidrag til inndekningsbehovet – andre utgifter

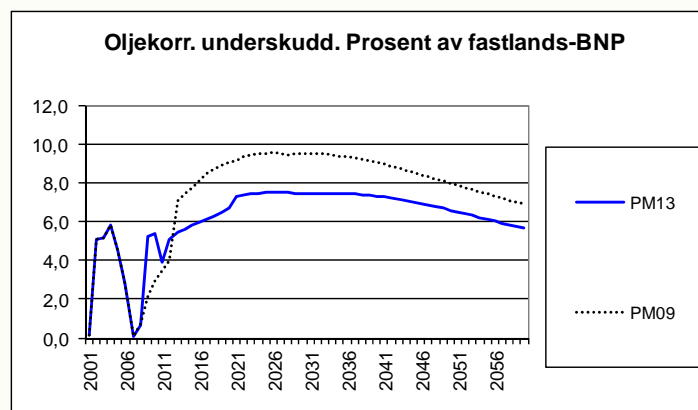
Bidrag til inndekningsbehovet – SPU-finansiering

**Inndekningsbehovet ved løpende skattefinansiering –
sml. med tidligere beregninger**

SPU-finansiering

S2-mål for inndekningsbehovet – bidrag fra utgangsnivå på nettogjelden

		$r_g = 0,014$	
Inndekningsbehov	-5,5		
Nettogjeld		-5,5	
Primærunderskudd, utgangsnivå		0,0	
Primærunderskudd, endringer		0,0	
Fram til og med 2100			0,0
Fra og med 2101			0,0
Bærekraftig primærunderskudd	5,5		

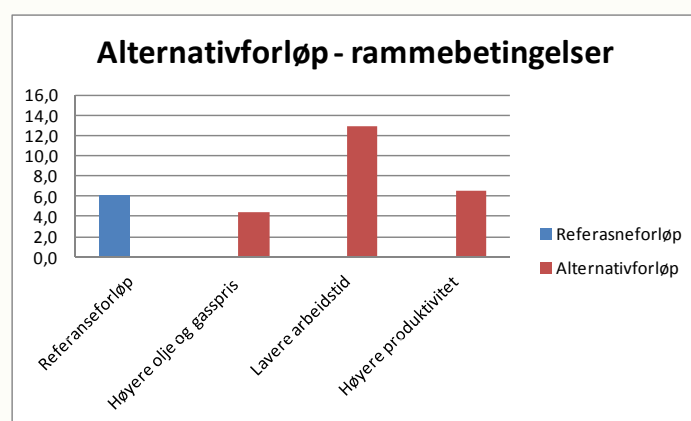
S2-målet for inndekningsbehovet – bidrag fra utgangsnivå på primærunderskuddet

		$r_g = 0,014$	
Inndekningsbehov	1,3		
Nettogjeld		-5,5	
Primærunderskudd, utgangsnivå		6,8	
Primærunderskudd, endringer		0,0	
Fram til og med 2100			0,0
Fra og med 2101			0,0
Bærekraftig primærunderskudd	5,5		

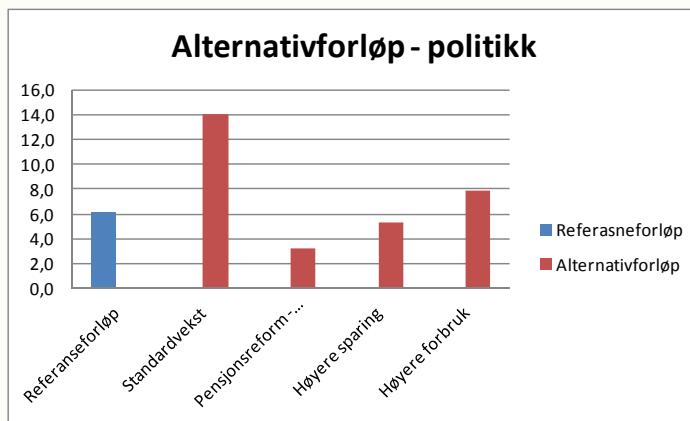
S2-målet for inndekningsbehovet (LS-inndekning 6,1 og 9,6 pp. i hhv. 2060 og 2100)

		$r_g = 0,014$	
Inndekningsbehov	4,2		
Nettogjeld		-5,5	
Primærunderskudd, utgangsnivå		6,8	
Primærunderskudd, endringer		2,9	
Fram til 2060			1,6
Fra og med 2061			1,4
Bærekraftig primærunderskudd	2,6		

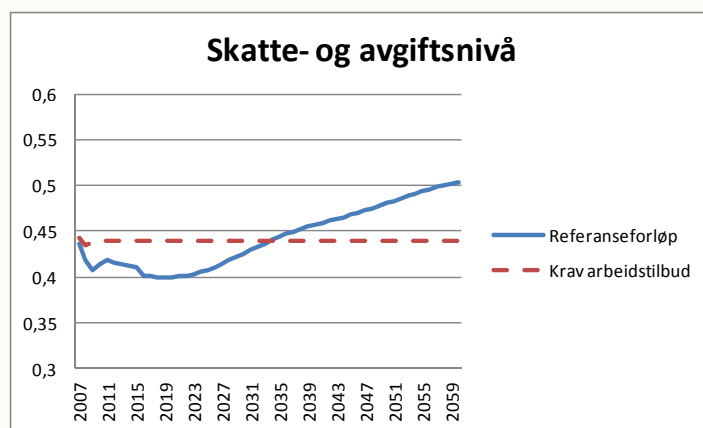
Betydningen av alternative forutsetninger (LS-indikatoren 2060)

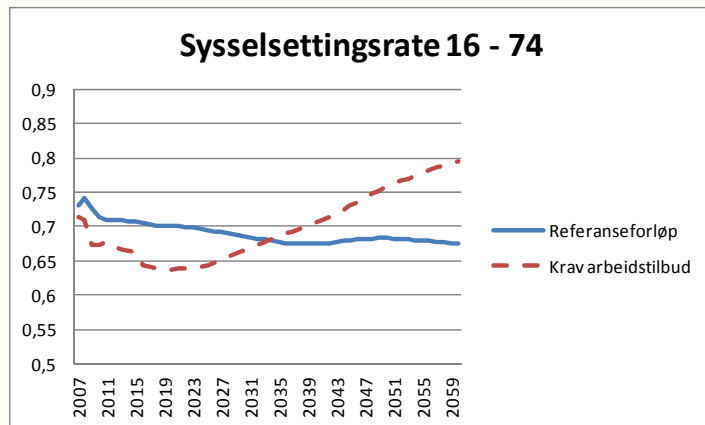
Betydningen av alternative forutsetninger (LS-indikatoren 2060)

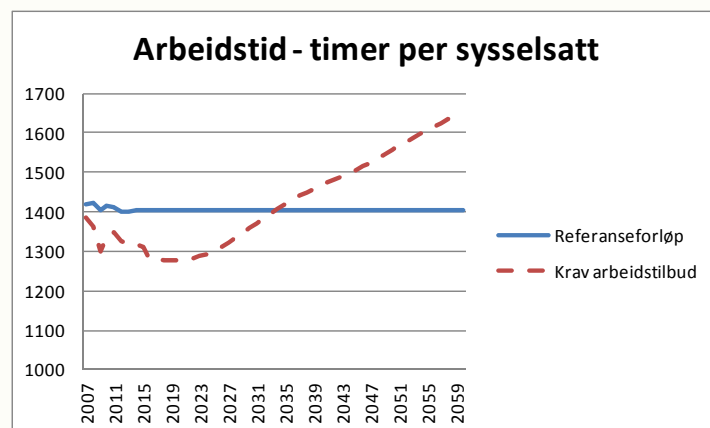
Inndekking gjennom økt arbeidstilbud

Inndekking gjennom økt arbeidstilbud

Inndekking gjennom økt arbeidstilbud

Oppfyller vi formålet med analysen?

- **Gir referanseforløpet en relevant beskrivelse?**
  - Videreføring (uendret standard) eller prognose (standardøkninger) for utviklingen i velferdsordningene?
  - Inntekts- og pensjonsreformeffekter på arbeidstilbudet?
- **Er samlemålene for finansieringsbehovet dekkende?**
  - Valg av indikator og tidshorisont har betydning for målingen av inndekningsbehovet
- **Konsekvenser av alternative forløp og politikkvalg – hva bør vi ta med?**
  - Usikkerhet (oljepris, avkastning, produktivitet)
  - Politikkvalg (tjenesteomfang, arbeidsinnsats, sparing)
- **Identifisere tiltak som kan bidra til bærekraftige offentlige finanser**
  - Økt arbeidsinnsats særlig virkningsfullt!

Aktuelle tema i neste perspektivmelding

- Utviklingstrekk i internasjonal økonomi
- Drivkrefter for langsiktig vekst
- Utfordringer for en stabil utvikling på mellomlang sikt
- Livskvalitet
- Inntektsfordeling
- Miljø- og klimautfordringene
- Utviklingen i offentlige velferdsordninger og offentlige finanser
- Utfordringer og valgmuligheter for videreutvikling av velferdsordningene